

Nr 271

Av herr Edström m. fl., om inrättande av en professur i internationell rätt vid Lunds universitet.

(Lika lydande med motion nr 329 i Andra kammaren)

Större akademiska konsistoriet hemställde i sina petita angående avlöningsanslag till den juridiska fakulteten redan för budgetåret 1963/64, att en professur i internationell rätt vid Lunds universitet omfattande folkrätt och internationell privaträtt skulle inrättas. Konsistoriet anförde som motivering härför följande:

»Beträffande en professur i internationell rätt vid Juridiska fakulteten, Lunds universitet, yttrade 1945 års universitetsberedning (SOU 1946: 81 s. 51) i sitt betänkande att principbeslut borde fattas om inrättande av denna professur. Professuren borde inrättas när juridiska fakulteten gjort framställning därom. Detta har skett vid upprepade tillfällen under de senaste 15 åren, men hittills utan statsmakernas gensvar. 1949 års kommitté för den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen framhöll i sitt betänkande (SOU 1953: 15 s. 206 f., 511 och 524), att alla de åtgärder borde vidtagas som kunde främja intresset för internationell rätt, och som ett led i denna riktning föreslogs professorer i internationell rätt i både Uppsala och Lund. Som motivering härför framhöll kommittén följande:

De internationella frågorna ha under senare år alltmer ökat i betydelse. För ett litet land som Sverige skulle det vara av utomordentlig vikt att äga tillgång till ett mindre antal välkvalificerade jurister på den internationella rättens område, vilka kunde sändas till de internationella organisationerna. Härför är det emellertid nödvändigt att tillräckliga resurser skapas för forskning och kvalificerad undervisning inom detta rättsområde genom att samtliga tre juridiska fakulteter få en egen professur i internationell rätt. Sedan detta skett bör det finnas väsentligt större möjligheter att väcka och stimulera yngre vetenskapsidkare till vetenskapliga insatser på den internationella rättens område.

I samband med Dag Hammarskjölds bortgång har Lunds studentkår i en skrivelse till Konungen föreslagit inrättandet av en Dag Hammarskjöldprofessur i internationell rätt. I skrivelse från lundastudenterna framhålles, att Dag Hammarskjöld under hela sin tid som generalsekreterare enträget och målmedvetet arbetat på att stärka den internationella rättens ställning för att därigenom få ett verkningsfullt instrument att lösa mellanfolkliga tvister. Vidare framhålles

att ett universitets möjligheter att verka för detta mål är att forska i den existerande internationella rätten och söka vidareutveckla denna. Sverige har emellertid endast en professur i internationell rätt, och därför är den internationellt rättsliga forskningen i vårt land föga utvecklad. Genom att inrätta ytterligare en professur i internationell rätt skulle Sverige verka för det som var ledmotivet för Hammarskjölds verksamhet, nämligen fred och frihet för världens folk.

I anledning av denna framställning anförde Lunds universitets rektor, professor Philip Sandblom, den 22 september 1961 i likalydande skrivelser till hans excellens statsministern och till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet bland annat följande :

I vår egen tid och icke minst under de senaste åren har det blivit uppenbart, att såväl folkrätten som den internationella rätten i vidsträckt mening fått en allt större betydelse. För en liten stat som Sverige är det av stor, ja i vissa lägen av enorm betydelse, att hava tillgång till en på vetenskaplig forskning grundad aktuell folkrättslig kunskap. Detta gäller också den internationella privaträtten. Här bör det räcka med att endast nämna två exempel: dels alla de privaträttsliga frågor, som beröra i vårt land emottagna tiotusentals flyktingar eller andra hos oss bosatta utlänningar, dels de väldiga internationellt rättsliga problemkomplex, som måste bliva följden av de pågående övervägandena och planerna på vårt lands förbindelse med de stora europeiska handelsblocken. Från företrädarna för den svenska industrien och handelskamrarna har också vid upprepade tillfällen kraftigt understrukits betydelsen av vetenskaplig forskning och undervisning i internationell rätt. Studenterna ha också tidigare vid upprepade tillfällen uttalat önskemålet av en professur i ämnet vid härvarande universitet. Studentkårens hemställan synes mig sålunda vara starkt motiverad. Jag får därför med synnerligt eftertryck tillstyrka att vid Lunds universitet måtte redan från och med nästa budgetår inrättas en professur under namnet Dag Hammarskjölds professur i internationell rätt.

I det remissyttrande som universitetskanslern avgav den 16 oktober 1961 underströks angelägenheten av att ämnet internationell rätt vore företrätt genom professorer vid rikets samtliga juridiska fakulteter. Kanslern hemställde förty, att Kungl. Maj:t i 1962 års statsverksproposition måtte föreslå inrättandet av en professur i internationell rätt vid Lunds och Uppsala universitet från och med budgetåret 1963/64. I sin motivering framhöll därvid kanslern beträffande folkrättens ställning och betydelse följande :

Motsättningarna mellan de västeuropeiskt orienterade staterna samt de så kallade folkdemokratierna och det nya element, som de självständigblivna kolonialområdena utgöra i det internationella umgänget, ha väsentligt raserat den enhetlighet i civilisation och rättsuppfattning, som varit den tidigare folkrättens grund. Den pågående utvecklingen har ökat den internationella rättens betydelse för de praktiskt verksamma juristerna genom att kommunikationerna och handelsförbindelserna mellan länderna blivit allt livligare.

Som motivering för inrättandet av professur i internationell rätt vid juridiska

fakulteten i Lund omfattande både folkrätt och internationell privaträtt förtjänar påpekas den tillbakaskjutna plats ämnet intar enligt den år 1957 antagna studieordningen för juris kandidatexamen och juridisk-samhällsvetenskaplig examen. Ämnet folkrätt ingår som en mindre del i examensämnet offentlig rätt med folkrätt, vilket för övrigt redan omfattar de stora ämnesområdena statsrätt och förvaltningsrätt. Den internationella privaträtten åter är visserligen självständigt examensämne men har enligt planen över studiegången en normalstudietid om blott 3 veckor. Professorn i internationell privaträtt är samtidigt professor i civilrätt och har sålunda en mycket omfattande examinationsskyldighet, varigenom hans möjligheter till forskning i internationell privaträtt äro starkt begränsade. Folkrättens och den internationella privaträttens nuvarande ringa utrymme betecknar en märklig disproportion med hänsyn till dessa ämnens i våra dagar alltmer ökade betydelse. Splittringen på två examensämnen samt avsaknaden av speciella lärare inom dessa rättsområden medför, att de vilka önskar ägna sig åt fördjupade studier i något av dessa ämnen inom juris kandidatexamens ram ej kan beredas den erforderliga handledningen. Detta gäller i än högre grad dem, som vill licentiera eller doktorera i detta ämne.

För de praktiskt verksamma juristerna har den internationella rätten fått en alltmer ökad betydelse. Från den internationella privaträttens område räcker det med att nämna endast två exempel: dels alla de privaträttsliga frågor som berör i vårt land emottagna tiotusentals flyktingar eller andra hos oss bosatta utlänningar, dels de väldiga internationellt privaträttsliga problemkomplex som måste bli följden av planerna på vårt lands associering med den europeiska ekonomiska gemenskapen. Företrädarna för den svenska industrien och handelskamrarna har också vid upprepade tillfällen kraftigt understrukit betydelsen av vetenskaplig forskning och undervisning i internationell rätt.

I en tid av alltmer ökad spänning i världen med ständigt återkommande konflikter är det för en liten stat som Sverige av stor, i vissa lägen avgörande betydelse att ha tillgång till en på vetenskaplig forskning grundad aktuell folkrättslig kunskap.

Den internationella rätten har en historisk anknytning till Lunds universitet. Under universitetets första tid verkade här dåtidens främste folkrättsexpert, Samuel von Pufendorf. Genom sina banbrytande forskningar medverkade han väsentligt till utvecklingen av folkrätten och därmed den internationella rätten. Genom att inrätta en professur i internationell rätt vid Lunds universitet skulle universitetet ånyo få möjlighet att i framtiden medverka till utvecklingen av den internationella rätten.

För en professur i internationell rätt i Lund talar även bestämmelsen om riksgiltighet för akademiska betyg i juridik, som juristutbildningskommittén vid genomförandet av juristutbildningsreformen 1958 framhöll såsom synnerligen väsentlig. Riksgiltigheten innebär i korta ordalag, att betyg i ett ämne vid en fakultet skall äga giltighet vid landets övriga juridiska fakulteter. På grund härav måste innehållet i de olika examensämnena vara detsamma vid de skilda fakul-

teterna. Om internationell rätt skulle utbrytas och bilda ett eget examensämne vid blott en av de juridiska fakulteterna skulle detta innebära ett avsteg från principen om riksgiltighet. Då en professur i internationell rätt redan inrättats vid Stockholms universitet talar starka skäl för att det snarast måtte inrättas professurer i internationell rätt även vid härvarande juridiska fakultet.

Den kostnad som inrättandet av en professur i internationell rätt kommer att medföra är ringa med hänsyn till det stora värde en ökad kunskap om de internationellt rättsliga problemen har för vårt land.»

Universitetskanslern framhöll i anledning av konsistoriets framställning, att de internationella frågorna har fått alltmer ökad betydelse under de senaste åren. Det är därför nödvändigt att tillräckliga resurser skapas för forskning och undervisning inom detta rättsområde genom att samtliga juridiska fakulteter erhåller professur i internationell rätt.

Sedan Uppsala universitet i årets statsverksproposition tilldelats en dylik professur, har juridiska fakulteten i Lund blivit den enda juridiska fakultet, som saknar ifrågavarande professur. Såsom ovan framgått är en sådan professur av största betydelse redan för den grundläggande juristutbildningen. I våra dagar måste det vidare anses utgöra en allvarlig ofullkomlighet i en universitetsorganisation att denna icke innefattar någon företrädare för internationell rätt. Vid utländska universitet finnes regelmässigt en professur i detta ämne. Det kan nämnas, att t. o. m. vid Handelshøjskolen i Köpenhamn har en professur i internationell rätt blivit inrättad.

Vårt lands möjligheter att hävda sig i internationella sammanhang beror till en del på om statsmakterna tillser, att forskning och undervisning på detta rättsområde stimuleras vid samtliga våra universitet. Ett inrättande av denna professur torde ligga helt i linje med tidens krav och vara nödvändig för ett aktivt bedrivande av »fredsforskning» i vårt land.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av punkt E 11 under åttonde huvudtiteln måtte besluta att en professur i internationell rätt vid Lunds universitet omfattande folkrätt och internationell privaträtt inrättas från och med budgetåret 1965/66.

Stockholm den 27 januari 1965

Gunnar Edström

Lennart Geijer

Gösta Jacobsson

Nils Theodor Larsson